

γιῶν τῶν σεραγγίων, καὶ τοσοῦτων ἄλλων ἀποκρύφω καὶ δυσανιχνεύτων περιόδων τῆς πατρῴου ἱστορίας· καὶ ἀντὶ νὰ γράψωσιν οἱ ἄλλοι εὐθεῖς τὴν Ἰκατίαν, τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ, τὰς Ἀθήνας, προτιμότερον βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἀφείλωνται ταῦτα εἰς ἑλληνικὸν κάλαμον καὶ ν' ἀποτείνωνται ἀμέσως εἰς Ἑλληνας ἀναγνώστας.

Οὕτως ἐσκέφθησαν, ὡς προείπομεν, τινὲς τῶν ἑλλήνων λογίων, καὶ μεταξὺ τούτων πρέπει ἀναντιρρήτως νὰ κατατάξωμεν τὸν Κ. Ράμφον, οὗτινος τὸ νῦν δημοσιευόμενον μυθιστόρημα Ὁ Χαλῆτ-Ἐφέντης εἶνε τὸ τρίτον, καθόσον γνωρίζομεν, ἐκτενὲς μυθιστορικὸν ἔργον, μετὰ τὸν Κατζαντώνη καὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἀλή-Πασᾶ, ὧν τὸ πρῶτον μετεφράσθη μάλιστα καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Καρόλου Schaub ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐν Γενεύῃ δημοσιευθέντων Contes et Poèmes grecs modernes.

Τὸ νέον ἔργον τοῦ Κυρίου Ράμφου ὑπόθεσιν ἔχει, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντος μέρους αὐτοῦ, τὴν καταστροφὴν τῶν γενιτζαρικῶν ἑρδῶν ὑπὸ Μωχμουτ τοῦ Β', συμπράξει καὶ συνεργεῖα τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Χαλέτη. Δὲν εἶνε μὲν καθαρῶς ἑλληνικὸν τὸ ὑποκείμενον τῆς μυθιστορίας ταύτης, ἀλλ' ἐνδιαφέρει τὸν Ἕλληνα σπουδαίως. Εἶνε διδακτικὴ καὶ περιέργως ἱστορικὴ ἐποχὴ, ἀξίη μελέτης διὰ πάντα μὲν φιλόστορα, ἰδίως δὲ διὰ τὸν περιέργων ἐθνολόγον, τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ παρακαλουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὰς ἀναμορφωτικὰς προσπαθείας τοῦ κράτους τοῦ Ὀσμάν. Ὁ Κύριος Ράμφος καὶ ἐν τῷ μυθιστορηματι αὐτοῦ τούτῳ φαίνεται βηθέως μελετήσας καὶ ἐντελῶς κατέχων τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Οὐχὶ μόνον τὸ καθαρῶς ἱστορικὸν μέρος ἀποκρώντως διευκρίνησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον τοῦ δράματος αὐτοῦ γνωρίζει, καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν προσώπων, ἅτινα φέρει ἐπὶ σκηνῆς ἐφρόντισεν ν' ἀπεικονίσῃ πιστῶς. Ὡς καὶ ἐν ταῖς προηγουμένοις αὐτοῦ μυθιστορικοῖς ἔργοις, ὁ συγγραφεὺς φέρει ἱκανὸν μετ' ἑαυτοῦ ἐφόδιον τοπογραφικῶν καὶ ἠθρογραφικῶν πληροφοριῶν λίαν περιέργων καὶ πιστοτάτων· τὰς πληροφορίας δὲ ταύτας φαίνεται πορισθεὶς οὐχὶ ἐξ ἀναγνώσεως βιβλίων καὶ ἐπιτόνου μελέτης, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπὶ τόπου σπουδῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἠθῶν, ὧν ἐπελάβετο νὰ ἀποδώσῃ τὴν εἰκόνα. Διὰ τοῦτο δὲ αἱ περιγραφαὶ τοῦ Κυρίου Ράμφου δὲν φέρουσι μὲν τὸν τύπον τῆς ἀνέτου ἐκείνης βραδύτητος καὶ τῆς περιεσκεμμένης ἀλλὰ φορτικῆς πολλάκις λεπτομερείας, ἣν τρέφουσι συνήθως τὰ ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν ξένων μυθιστοριογράφων ἀνεωγμένα ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ βιβλία, ἀλλὰ βαίνουνσι μᾶλλον γοργαί καὶ ζωηραί, μετὰ λυρικῆς τινος ἀνυπομονησίης σπεύδουσαι εἰς τὸ τέρμα, καὶ ταχέως συναπαρτιζόμεναι ἐπὶ

τοῦ χάρτου ἐκ τῆς ἀναπόλητεως τοῦ γράφοντος.

Ὡς πρὸς τὴν πλοκὴν καὶ τὴν διασκευὴν τοῦ μύθου οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, καθότι δὲν ἔχομεν ἐτι ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὸ ὅλον τοῦ μυθιστορήματος. Ἐξ ὅσου ὁμοῦς ἀνέγνωμεν, βλέπομεν τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ Κύριος Ράμφος ἀγαπᾷ πολὺ τὰς ἀποτόμους μεταβάσεις, καὶ ἐκ πολλῶν συγχρόνως νημάτων πλέκων τὸν μῦθον τοῦ μύθου του, εὐκόλως μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ ὁ Σύης ἰδίως καὶ ὁ Φεβᾶλ ἀσπάζονται ἐκ τῶν νεωτέρων, ἔχει καὶ τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, ὧν ὁμοῦς ἡ συγκριτικὴ ἀπαρίθμησις ἤθελε φέρει ἡμᾶς πολὺ μακρὰν τοῦ προκειμένου.

Περὶ τοῦ ὕφους καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Χαλῆτ-Ἐφέντη ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ παρατηρήσωμεν τινα, καὶ νὰ εὐχρηθῶμεν ἰδίως πλείονα ἐπιστάσιαν ἐκ μέρους τοῦ συγγραφέως ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν δοκιμιῶν· διότι τὰ λάθη εἶνε ἐνίστα τοσοῦτον σπουδαῖα, ὥστε διατάζει τις ἀληθῶς ἀν πρέπει νὰ τὰ καταλογίσῃ εἰς βάρος τῶν στοιχειοθετῶν. Πιστεύομεν ὁμοῦς ὅτι περὶ τούτου θέλει φροντίσει ὁ συγγραφεὺς, ὥστε νὰ μὴ λάθωμεν πλέον ἀνάγκην νὰ σημειώσωμεν τι περὶ αὐτῶν, ὅταν ἐκδοθέντος ὁλοκλήρου τοῦ Χαλῆτ-Ἐφέντη, ἐπιληφθῶμεν ἐν τῇ Πανδώρα τῆς ἀναλύσεώς του.

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΑΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΝΗΣ.

Ἡ Σταυριανή.

Ὀπόντας ἤμουνα μικρὴ
Μ' εἶχ' ἡ μανοῦλά μ' ἀκριβή·
Μ' ἐτάζε μὲ ζάχαρη
Τζαὶ μὲ κρησαριστὸ ψωμί⁽¹⁾.
Μὲ ἔβγαλε τζαὶ Σταυριανή,
Γιὰ νὰ σταυρώσω⁽²⁾ τὸ κακὸ

(1) Ὁ κρησαριστὸς ἔρτος τῶν ἀρχαίων, ἦτοι ὁ ἐκ κοσκινισμένου ἀλεύρου. Ἰδὲ Ἀθήν. Γ'. 76. «Ἄρτους σποδίτας κρησαριστὰς περιφέρειν.» Ὁ ἀποστείλας ἡμῖν τὰ ἀνωτέρω ἀσμάτια Κ. Ν. Γ. Πολίτης γράφει «κρησαριστὸ» μετὰ Ι, ἐκ τῆς κριθῆς, οὕσης τῆς κυριωτέρας τρεφῆς τῶν ἐν τῇ ἀφύρῳ Μάνῃ οἰκούντων, ὑπὸ δὲ τῶν Τσακῶνων καλουμένης «κρίσας.» Ἰδ. Etude du dialecte tsacopien, par Gust. Deville σελ. 31.

(2) «Νὰ σταυρώσω τὸ κακὸ», ἦτοι νὰ ἐξαφανίσω ἐπὶ σταυροῦ αὐτὸ. «Λέγομεν δὲ «μ' ἐσταύρωσες—μὴ μὰ σταυρόνας» εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὅπως λέγομεν καὶ «πιλατώω». Ἀμρότεροι δὲ αἱ λέξεις ἐκ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πιλάτου. Τοιαύτας τινὰς περιέργως ἀναλογίαις παριστῶσι καὶ τινὰ ἄλλα κύρια ὀνόματα. Μαθὼν περὶ τὴν ἀποδημίαν Ἰππειρώτης ὅτι ἐγέννησεν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἠρώτησε ποῖον ὄνομα εἰδόθη τῷ νεογνῷ· καὶ ὅτε ἤκουσεν ὅτι ὠνομάσθη Μιχαὴλ «Ἄμ' δὲν μὲν τὸ βγαζάν, ἀπεκρίθη, Στέριο νὰ μὲν σταυρώσῃ, ἢ Ζήσῃ νὰ μὲν ζήτῃ, μόν' ἐβγαζάν Μιχαὴλ καὶ μὲν χαλάσαν τὸ παιδί;» Ἐν Μάνῃ ἰδίως τὰ ὀνόματα Σταυρός, Σταυροῦλα, Σταυριανή εἶναι κοινά.

Στὸ σπῆτι τοῦ πατέρα μου.
 Μ' ἐτάριζε τὰ σύγκλινα⁽³⁾
 Τζαὶ μ' ἔλουζε μὲ τὸ κρασί,
 Νὰ μεγαλώσῃ ἡ Σταυριανὴ
 Νὰ κάμη πλάταις καὶ κορμί.
 Ἐγινε κ' ἐμεγάλωσε
 Τσ' εὐγαλε πλάταις καὶ κορμί.
 Λέικα χρόνων μ' ἐπάντρεψε⁽⁴⁾,
 Στούς δεκατρεῖς ἐχιούρεψα
 ὄντά ἡμουνα χαιράμενη⁽⁵⁾,
 Κανείς δὲν μὲ τζεταρίζε⁽⁶⁾.
 Κ' ἀφόντας ἐγὼ χιούρεψα
 Οὐλοὶ μὲ τζεταρίζουσι⁽⁷⁾
 Τζ' οὐλοὶ μ' ἔμπεγεντίζουσι.

Ἐπιστολὴ Μανιάτου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Καφὴ, καφὴ⁽⁸⁾,
 Σὲ χαιρετοῦ,
 Τζ' ἄ μὲ βρωτήσης πῶς περνοῦ
 Τὴν Πύλι οὐλὴ κορτεμπλοῦ⁽⁹⁾
 Κι' ἀπὸ τὸ γιόμα μακελλιό⁽¹⁰⁾.

Ὁ Παντελῆς.

Ἐχμέρωσ' ἡ Παρασκευὴ
 Νὰ πάη τοῦ Παντελῆ ψωμί
 Στὸν δρόμον ὅπου πήγαίνε
 Ἀπάντησε τῆς νύχταις του⁽¹¹⁾.
 — Γιά πέτε μοῦτε, νύχταις του⁽¹²⁾,
 Καὶ ποῦθε νᾶν ὁ Παντελῆς;
 — Σ' τὴ στάν' ἔν καὶ τυροκομᾶ
 Τσαὶ διαχωρίζε τὰ σφακτά. —
 Πάω τσ' ἐγὼ στὴ στάνη του
 Τσαὶ ξάπλωμα τὸν εὐρεκα.
 Τὰ μάγουλά μου τράβιζα⁽¹³⁾.

(3) Σύγκλινα, χοίριον κρέας ἦτοι τεταρχειμμένον· τάχα ἀπὸ τοῦ σῆς;

(4) Τοιαύτη ἀτοπωτάτη συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον ἐν τῇ Μάνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

(5) Ἦτοι ὅτε ἔχειρεν ἔχουσα τὸν σύζυγον αὐτῆς, πρὶν ἢ χηρεῖσθαι.

(6) καὶ 7) Ἡ λέξις ἰταλικὴ (accettare), ἦτοι οὐδεὶς μὲ περιποιεῖτο, ἐν τῷ σήμερον πάντες μὲ περιποιεῖνται.

(8) Ἡ λέξις τευρκικὴ, ἦτοι πάντες μὲ κρίνευσι καλὴν καὶ μὲ συναναστρέφονται.

(9) Ἀδελφὴ, ἀδελφὴ· ὁ δὲ ἀδελφὸς λέγεται καφίς.

(10) Παρατηρῶ, περιεργάζομαι· ὑποθέτω ἐκ τοῦ λατινικοῦ conspicio.

(11) Ἀπὸ ἐγεύετο κατεγίνετο εἰς φθειροκτονίαν· διότι φαίνεται ὅτι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξηκολοῦθαι πλοῦτον ἔχων τοὺς φθειράς.

(12) Προσωποποιήσις τῶν νυκτῶν· παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις μία μόνη ἐλέγετο τῆς νυκτὸς ἡ θεότης, «θμήταιρα θεῶν καὶ ἀνδρῶν», ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλ. 239.

(13) Πανάρχιον τὸ ἔθος· «... γυναικὸς μὲν τ' ἀμφίδροφοί εἰσι παρειαί.» Ἰλ. Α. 393. 18: αὐτ. καὶ Σ. 122 καὶ Τ. 284, Ἑδριπ. Ἐκδόση.

Τσ' ἔσκουζα δυνατὴ φωνή
 — Γιά πές μου, Παντελέα μου,
 Γιά πές μου ποιὸς σ' ἐσκότωσε;
 Τσ' ἐκεῖνος μ' ἀποκρίθηκε
 — Φύγ' ἀπ' ἐδῶ, μωρ' Παρασκῆ
 Γιαμὰ δὲν ἔχου γὼ καφὸ⁽¹⁴⁾,
 Οὔτε καὶ πρωτοξάδελφο,
 Γιά νὰ σκοτώσῃ τὸ φονιά,
 Γιαμὰ νὰ πιῇ τὸ αἷμά του.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ. Ὁ Büsching ὑπελόγησε τὸ 1867 τὸν πληθυσμὸν τῆς γῆς, εἰς 6,000,000,000. Ὁ Fabri καὶ Stein 1800 εἰς 900,000,000. Ὁ Stein καὶ Hörschelmann τὸ 1833 εἰς 872,000,000. Ὁ Dieterici τὸ 1858 εἰς 1,280,000,000, καὶ ὁ Kolb τὸ 1865 εἰς 1,220,000,000.

Ὁ Dr. Behm ὑπολογίζει 1,350,000,000 ὡς ἔπεται· Διὰ μὲν τὴν Εὐρώπην 285,000,000, Ἀσίαν 798,600,000, Αὐστραλίαν καὶ Πολυνησίαν 3,850,000, Ἀφρικὴν 188,000,000, καὶ Ἀμερικὴν 74,500,000. Ὅπως ἀδύνατον εἶναι νὰ λάβῃ τις ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, διότι πώποτε δὲν γίνονται καταγραφαί. Ἐν Ἀσίᾳ, ἡ μόνη χώρα εἰς ἣν δύναται τις νὰ μάθῃ πλεῖστον τι εἶναι ἡ Τουρκία. Οἱ ὑπάρχοντες ὑπολογισμοὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἀσίας, ὡς Περσίαις, Ἀραβίαις, κ.τ.λ. τόσον εἶναι στερημένοι δεδομένης τινὸς ἀρχῆς, ὥστε δύναται νὰ εἶναι λαυθασμένοι καὶ κατὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια πλεῖστον ἢ ὀλιγώτερον.

Ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ Πολυνησίᾳ γίνονται καταγραφαὶ μεθ' ἰκανῆς ἀκριβείας ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν καὶ τῶν ἱεραποστόλων. Ὅσον περὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἀκριβεῖς πληροφορίας ἔχομεν μόνον ἐκ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἀλγερίας καὶ τῶν Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπικρατοῦσης ἀμικθείας ἐπισυνάπτομεν τὸ ἐξῆς ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Dr. Behm· Ἐρωτηθεὶς ποτε ὁ Σουλτάνος Zanzibar ὑπὸ τοῦ Caph Guillein ὅπως ἦτον ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπικρατείας του, ἀπεκρίθη· — «Πῶς ἠμπορῶ νὰ σὲ εἶπω, ἐνῶ δὲν γνωρίζω πόσοι κατοικοῦσιν εἰς τὴν οἰκίαν μου;»

Ἐν Ἀμερικῇ, τῇ τε Βορείᾳ καὶ τῇ Νοτίᾳ, γίνονται ἐπίσημοι ἀπαριθμήσεις· καὶ ἐν μὲν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις καθ' ἑκάστην δεκαετίαν, ἐν δὲ ταῖς Μεσημβριναῖς ἐγίνοντο μεθ' ἥττονος χρονικῆς ἀκριβείας, καίτοι πάντοτε ἀκριβεῖς.

Φ. Α. Μ.

(14) Δὲν ἔχω ἀδελφὸν οὔτ' ἐξάδελφον ἵνα μ' ἐκδικήσῃ.